

Yarım Bir Beyin Fırtınası

KAPAK

Yarım Bir Beyin Fırtınası

Necmettin Türinay

Umrân dergisinin Şubat sayısının, 28 Şubat'a ayrılacağını sevgili Cevat İsmail ile ettiğinde, doğrusu çok memnun olduğumu söyleyemem. Bu ifadelerle, böyle bir sayının lüzumsuzluğunu vurgulamak değil amacım. Evet 28 Şubat darbesi üzerinde durulmalıdır. Nitekim Türkiye'nin sürekli gündemi zaten 28 Şubat değil mi?

Fakat ben arzu etmiştim ki, 28 Şubat'ın kendisinin ve evsafının yüzüncü tekrarını yapmaktan ziyade, Türkiye'nin yaşadığı bu baskıcı sürecin üzerimizdeki kalıcı ve geçici/konjonktürel etkilerinin üzerinde durmak, mümkünse bu alana ilişkin sağlıklı durum değerlendirmelerine ulaşmak daha önemli değil miydi? Sürekli baskı ve şiddete maruz kalmış bir fikir ve politikanın ne başını dinlemeye, ne de kendisine ve ilgili alana murakebeci nazarlara yaklaşmasının kolay olmadığını bilmekle beraber, bunun sürekli tehirinin yol açtığı sakıncaları da artık görmezden gelmek mümkün olamazdı.

Gerçek Hayat'ın Beyin Fırtınası

Fakat ne göreyim? *Gerçek Hayat* dergisinin 14. sayısı böyle bir mündericatla çıkmasın mı? Doğrusu bu medeni ve kompleksiz tutum beni gönendirdi. Fakat dergiyi okudukça, sayfalarını çevirdikçe, kendisine başvurulmuş onaltı mülakatçının satır aralarına girdikçe; içimdeki gönemmişlik hali kay-

boldu ve doğrusunu söylemek gerekirse adeta yorgun düştüm.

Yaşadığım yorgunluk, üniversitelerdeki başörtü yaşağından veya etrafı saran siyasal kaostan daha başka birşey!.. Yapılan mülakatların her birinden bana, çevreme, toplumsal ve siyasal geleceğimize yönelik ağıtlı bir tufan yağıyordu sanki.

İşte beni asıl yoran husus da burası oldu!.. Mevcut durumun tasvir ve tesbitindeki vehameti kuşkusuz inkâr edecek değilim. Fakat hadise bunun daha ötesinde. Kendileriyle mülakat yapılan aydınlarımızın ekseriyeti itibarıyla, geleceğe ışık yakmamaları; durumun vehametini tasvir edeyim derken, bu vehameti istikbâlimizin önüne de bir perde gibi germeleri... İşte bana asıl ağır gelen burası oldu.

Bu manzaradan tezahür eden demoralizasyonun üzerinde ne kadar durulursa azdır. Halkın bezginliğini anlamak mümkün olsa bile; fikir ve siyasal geleceğimiz namına söz söylemesi gerekenlerin, acı ve ızdırap tasvirlerini biraz olsun ihmal ederek, yaşadığımız problemler karşısında daha nesnel tavırlar takınması uygun düşmez miydi? Bir problem analiz edilirken, ya da hastaya yönelik bir tedavi yöntemi uygulanırken; gerekli tavır ne ise onun takınılması daha uygun olmaz mıydı?

Buna karşılık mevcut durumun tesbiti ve yapılması gereken tavsiyeler sadedinde; hem görüşlerine itibar ettiğim hem de birikmiş sorunlarımız

karşılarındaki tavırları itibarı ile, bana son derece sağlıklı gelen yaklaşımlar da az değildi. Mesela sondan başa doğru sıralarsak: Cihan Aktaş/ İslamcılar Muhafız mı Mağdur mu?, Mustafa İslamoğlu/ Sistem Bindirdi Dalı Kesti, Yalçın Akdoğan/ İslam'a Biçilen Rol Değişti, Abdurrahman Arslan/ İçeride Dönüşte Hayır Vardır, Erol Göka/ Sünni Anlayış Boyun Eğeri Gibi.

Kaba taslak şunu ifade edebiliriz ki, mevcut sorunları 28 Şubat'la başlatanlar ve 28 Şubat'ı bir sonuç kabul ederek, bu işin başlangıcını ilk tercümeçilik dönemlerimize kadar uzatanlar da yok değil. Hadiseyi bir başarı/mağlubiyet düzleminde görenler daha fazla olduğu gibi, tıkanıklık noktalarının idrakinin daha mühim olduğu kail olanlar da var. Ayrıca İslam'a bir ideoloji, siyaset veya ideolojilerin bittiği bir noktada bir ihya, diriliş ve tecdid fonksiyonu yükleyenler dikkati çekmiyor değil.

Beni en çok şaşırtan durumlardan biri, liberal İslamcılık yorumlarının düştüğü itibar kaybı oldu. Ne kadar eleştiriliyor bu tutum. Global rüzgarların etkisinde kendisine yer edinmeye çalışan ve bazı İslamcılar tarafından içine düştüğümüz darlığın telafisi ve bir meşrulaşma aracı olarak görülen bu tür bir yaklaşıma bel bağlayanı görmedim desem yeridir. 1990'lerden sonra adeta moda dönmüş ve Avrupa mı, ABD mi cinsinden, müslümanları başkasının kayığına bindirmeye çalışan kolaycılıklara bel bağlanılabileceği de aynı şekilde. Demek ki yaşadığımız sorun bize ait ve kendi göbeğimizi kendimiz kesmek durumundayız.

80'de Türk Solu, Şimdi Ne?

Fakat buna rağmen ne durumdayız sorusu; mül-

Nuh Gönültaş: "28 Şubat'ın Aktörleri de Araçları da İflas Etti."

Adına ne denirse denilsin 28 Şubat'ın bir tür askeri darbe olduğu konusunda kimsenin şüphesi yok. 28 Şubat'ın bir askeri darbe olduğu bizzat bu süreci yönetenlerce de dile getirildi. Ancak Türkiye'de ordu sadece darbelerle siyasal hayata müdahale etmiyor. Anayasa ve yasalarımızdan kaynaklanan bir çok sebeple askerin her zaman siyasetin içinde olduğunu rahatlıkla ifade edebiliriz.

28 Şubat bitiyor mu, bitti mi tartışmalarını biraz da bu çerçeveden görmek lazım. Nasıl 12 Eylül darbesi Türkiye'de büyük değişimlere imza attıysa, 28 Şubat da kendi çapında toplumda ve özellikle de İslamcı kesimlerde büyük değişimlere yol açtı. Biraz pahaliya mali olsa da İslamcı kesimlerin 28 Şubat'tan ders alarak çıktıklarını söyleyebiliriz.

Türkiye'de birbiri ardına gelen "12 Eylül" ve "28 Şubat" dönemleri bir müdahalenin başlattığını ötelinin sona erdirmeye çalıştığı, aynı merkezli fakat birbiri ile sonuçları itibarıyla zıt iki dönemi ifade eder.

Her iki askeri müdahale de Türk Silahlı Kuvvetleri'nde "emir komuta zinciri" içinde cereyan etmesine rağmen her ikisinin de sonuçları itibarıyla birbirine zıt iki ayrı "insan tipi" ve iki ayrı "toplum projesi" dayatmaya çalıştığını görüyoruz.

Her iki müdahalenin kaynak itibarıyla karşılaştırması yapıncı TSİK'nın "tek tip" bir toplum projesinde mutabakat içinde olduğunu söylemek zorlaşıyor! Fakat her ikisinin ortak özelliği de "irticaa karşı" olmasıydı!

katçıların aklına 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Türkiye solunun ve Ülkücülik hareketinin maruz kaldığı ağır mağlubiyeti veya tarihi kırılmayı getiriyor ki, bence de sorunun en can alıcı noktası burası.

Bildiğimiz gibi, 1980 sonrası Türkiye solu hem aydın kesimler, hem siyasal tabanlar nezdinde büyük bir itibar erozyonuna uğradı. Bir kısmı büyük sermaye, bir kısmı *Özal hareketi*, bir kısmı da sosyal demokrasiye fit olmuşlardı. Hele hele Sovyetler'in yıkılması ve iki bloklu dünyanın sona erdiği dönemlerde Türk Solu eski tezlerini büsbütün terketmişti.

Evet İslami tefekkür ve siyaset, aynen Türk Solu'nda olduğu gibi, bir çözülmeye mi uğrayacaktı, doğrusunu söylemek gerekirse, bu nevi tesbîdler bana çok aşırı geldiği gibi gerçekçi de bulmadım. Evet ağır bir baskı söz konusu!.. Ciddi bir tıkanma ve hiçbir halta yaramadığı gibi temel so-

runlarımızın başında yer alan eskimiş, kof taktik ve stratejilerden de geçilmiyor. İlk yapılması gerekenlerden biri, artık reel şartlarımıza tekabül etmeyen taktik ve strateji gardrobunun sağlam bir ayıklanmaya tâbi tutulması lüzumudur.

Geçmiş ve günümüz İslamcılığının (1965'lerden bu yana) kafası o kadar karışık? 60'ların, 70'lerin, 80'lerin, 90'ların ve 28 Şubat sonrasında bütün konjonktürel tercihleri, aynı kafalarda birbirine değmeden hala daha muhafaza olunuyor. Geçmiş 40 yılın, zaman ve mevsimle sınırlı olması gereken her türlü tutumu, gardropta hala duruyor. Bunlar giyiliyor veya giyilmiyor diyemezsiniz. Çünkü asıl yığılma ve kargaşa bilinç altımızda. Neyin nerede tezahür edeceği belli olmuyor. Bunun nedeni de, İslamcı tutumun asla bir özleştirici süreci yaşamaması! Kendimizdeki bir yanlışla asla tasfiye edemiyor, tam aksine üzerini örtmekle iftifa ediyoruz. Kendini yargılamayan bir gelenek, doğrusu anali-

28 Şubat süreci ile ilgili olarak "sonuçları itibariyle islami kesimlere faydalı oldu" tezi ile araştırmaya başladığımızda ortaya 12 Eylül ile 28 Şubat arasında son derece ilginç benzerlikler ve farklılıklar çıktı. Çalışma topyekun Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Türkiye için "tek tip bir insan ve sistem modeli" önerisinde olmadığını belirledikten sonra, "İslami kesimler" açısından 12 Eylül ile gelen bazı kazanımların 28 Şubat süreci ile geri alınmak istendiği fikri temeline oturdu.

Genel olarak şunu söylemek mümkün: "İslami kesimler" açısından değerlendirildiğine "insan tipi"ndeki değişim 28 Şubat'ın çok öncesinde başladı. Hatta bu değişimi 12 Eylül darbesinden sonra Rahmetli Turgut Özal ile başlatmak mümkün. 28 Şubat gerçekte 12 Eylül'ün meydana getirmeye çalıştığı "dindar insan tipi"nden ürktü ve müdahale ile bu değişimi radikalize ederek baltalamaya çalıştı. Ancak bu baltalama girişimi dahi, seçtiği hedefi zarara sokmayı amaçladıysa da sonuç itibariyle bu kesimlerde bir tür "katalizör" işlevi gördü, 12 Eylül'ün başlattığı reaksiyonu hızlandırdı.

Bir darbe öyle hemen üç beş yılda bitecek bir süreç değildir. Aynı şekilde askerlerin söylediği gibi de bin yıl sürecek bir süreç de değildir. 28 Şubat cephesinin büyük yara aldığı da doğrudur. 28 Şubatçı komutanların adları batık bankaların yönetim kurullarında geçti. Çevik Bir cumhurbaşkanlığı'na soyunduğu gün hiç de o makamın adamı olmadığını kendi sözleriyle ispat etti.

Bugün gelinen noktada 28 Şubat'ın bir kısım uygulamalarının halen devam ettirilirmeye çalışıldığını görüyoruz. Ama bu uygulamaların evrensel hukuk normlarına aykırı olmasından dolayı öyle bin yıl değil; üç-beş yıl daha sürmesi mümkün değildir. Dolayısı ile aktörleri ve kullandığı araçlar itibariyle klasik bir hükümet darbesinin ötesine geçemeyen 28 Şubat askeri darbesi bugün gelinen noktada aktörlerinin ve araçlarının kamuoyu nezdinde son derece yıpranmış olmasından dolayı adeta iflas etmiştir. Aktörleri, araçları iflas ettiği gibi, Türk siyasetine getirdiği siyasi formül de iflas etmiştir.

Nuh Gönültaş: Zaman Gazetesi yazarı

tik de olamıyor. Adama bakıyorsun siyasal tavrı önemsiyor; öbür yanda da folk İslamı(!) veya varoş İslamını(!) yerden yere vuruyor. En demokratik tutumlarla, cepheleşmecî, ekstremist tavırlar aynı zihinde yan yana durabiliyor. Hangisinin nerede tedavüle sokulduğunun kendisi bile farkında değil.

Tekçi Söylem Hastalığı

Bana göre en bariz sorunların başında, İslâm'ı "Tekçi bir söylem ve strateji"ye indirgeme saplantısı yer alıyor. Tek bir model, tek bir yöntem ve örgütlenme saplantısı. Bir defa herkesin kafasına şunu koyması gerekir ki; model, yöntem veya örgütlenme biçimi şartların ve zamanın değişmesiyle değişip duracak gerçekliklerdir. Bunu öyle kabul etmeyip de, herşeyi teke indirmeye kalkışmak kadar büyük bir yanlışlık düşünülemez. İslâm'ın değişen her durumu ve zamanı ihâtâ niteliği ile de çelişir böylece bir yaklaşım. Buradaki temel zaaf, İslâm'ın imkânları ile realitenin ve zamanın ilintisini kuramamaktır. Türkiye'ye iktibas edilen çoğu İslâmî anlayış böyle dese bile, şahsen bunu yanlış bulduğumu söylemeliyim. Değişmeye ve değiştirilmeye mahkûm şeyleri teke indirmemek, hem dini muhafazakârlaştırmak, hem de insan zihnini dondurmak noktasına varıyor. Ama devir ve modalar değiştiğe, bir öncekinin üzeri kullanılmıyormuş, onun yerini daha başkaları alıyormuş, kimse'nin umurunda değil tabii ki.

Beyin Fırtınası, Ama Yarım!..

Burada, yaşadığımız anti-demokratik ortam ve kalıcı-geçici daha temel sorunlarla geleceğe ilişkin öngörülerimi daha başka bir yazıya veya yazılara saklayarak, Gerçek Hayat'ın yaptığı işin devamına ilişkin bir öneride bulunmak istiyorum. Bunu Gerçek Hayat gelecek sayılarında yapabileceği gibi, *Umran* ve diğer önemli dergilerimiz de yapabilirler.

Gerçek Hayat'ta sergilenen, bizim kesimin ilk defa yaptığı bir beyin fırtınası faaliyetidir. 16 kişi, kafasında ve kalbinde sorunlarımıza ilişkin ne var-

sa boşaltmışlar. Kuşkusuz bunların tamamı yakını doğru!.. Çünkü bir acıyla ve bir vicdan sayhası halinde söyleniyorlar. Ama tasnife muhtaç, tesbit edilmeye muhtaç önermeler olduğunu da asla unutmamak kaydıyla.

Ayrıca da bu işi burada bırakmayarak, aynı kişilerin huzurunda, her tesbit ve öneriyi oylamaya tâbi tutarak, önceliklere ve yaygın temel sorunlarımıza ulaşmayı denemek gerekiyor. Kategorilere dönüşmeyen ve kabul derecelerine göre, öncelikleri veya önemleri tebarüz ettirilmeyen bu vurgular, aksi halde maruz kaldığımız inkıbâz halinin devam edeceği anlamına gelmez mi?

Kuşkusuz aynı mülâkatçıların bir araya gelmesi de şart değil. Farklı yaklaşımları haiz *ehl-i vukuf bir heyetle* de bu iş yapılabilir. Ama behemehal, ortaya çıkan öncelikli sorunların ve yaygın kabulün yayınlanması ve kamuoyumuza mâl edilmesi kaydıyla.

Çünkü mevcut mülâkatlarla sergilenen bu materyal, *beyin fırtınası*nın ancak birinci aşamasına tekabül etmektedir. Amaç bunların tasnifi ve kategorilere ayrılmasıdır. Bunu bir insanın yapması sağlıklı olmaz. Sağlıklı ve serbest, önyargısız bir oylama ile sonuçların tebarüz ettirilmesi burada öncelikli olan. Ayrıca bunu sırf dergilerin yapması da gerekmez. Hemen her arkadaş grubu bu işi kendi arasında yapabilir.

Böylece hem kendilerini sınamış olurlar, hem bu alanda söz söylemiş olanları!.. İhtiyacımız olan yanlış-doğru cetveli düzenlemek değil. Tam aksine, mutâbık olunan hususları ortaya koymaktır. Ben şahsen, yaklaşımları birbirinden az çok farklı beş arkadaşımı bu işi denemek ihtiyacını duyuyorum. Çünkü ortaya çıkan aynada, hem kendi yaklaşımlarımızın testini sağlamak, yerine göre de entelektüel kamuoyumuzun ilk bakışta algılanması zor olan müsterek ve mutabakatları nelerdir, onları yakalanmaya çalışmak için!..

Kesinlikle bu değerli fikirler, tasnifsiz bir yoğun halinde bırakılmamalıdır. Ya da *tablolaştırılmamış bir kamuoyu yoklaması* olarak kalmamalıdır. ■

Necmettin Türinay: Yeni Şafak gazetesi yazarı